

Η δίκη των πιθήκων

· Επειδή εγώ, ο Daniel Scargill, απόφοιτος και εταίρος του κολλεγίου Corpus Christi στο Πανεπιστήμιο του Καίμπριτζ, υποκινούμενος από τον Διάβολο, διακατεχόμενος από ανόητη και αλαζονική έπαρση για τις ικανότητες του πνεύματός μου, και δίχως να φοβάμαι τον Θεό..., έχω εσχάτως εκφράσει και δημόσια υποστηρίζει στο εν λόγω Πανεπιστήμιο διάφορες διαστραμμένες, βλάσφημες και αθεϊστικές θέσεις, (συγκεκριμένα, ότι κάθε διηθική ορθότητα δεν θεμελιώνεται παρά μόνο στην Εξουσία: ότι κάθε δικαίωμα κυριαρχίας δεν θεμελιώνεται παρά μόνο στο Θετικό Δίκαιο του ηγεμόνα)... τώρα βδελύσσομαι εαυτόν.. και από τα βάθη της καρδιάς μου, αποποιούμαι, αποκηρύσσω, αποκρούω και αποστρέφομαι εκείνες τις βδελυρές θέσεις, που υποστήριξα εγώ και άλλοι...

· *The Recantation of Daniel Scargill publicly made before the University of Cambridge in Great St. Maries, 25 July 1669.*

Από το 1669 ως το 1985 έχουν παρέλθει κάμποσα χρόνια. Ο ταλαίπωρος ο D.Scargill, γραφική σήμερα φιγούρα, δεν κατόρθωσε, παρά τη δημόσια αποκήρυξή του, να ξαναπάρει τη θέση του στο Πανεπιστήμιο και πέθανε σε συνθήκες απόλυτης φτώχειας κάπου στο Norfolk. Δεν ήταν ο μόνος, κι αν σκεφθεί κανείς ότι δεν στήθηκε την πυρά, ήταν και τυχερός. Ωστόσο, οι διώκτες του, εμφανίστηκαν αλαλάζοντες στην Πλατεία Συντάγματος στις 16.2.1985: ιερείς και ιερωμένοι, μοναχές, πολύτεκνοι και πλείστες όσες κοινωνικές κατηγορίες, μη επιδεχόμενες κοινωνιολογικής ταξινομήσεως και αναλύσεως και απαιτήσαν την κεφαλή του Δαρβίνου (μόνο;) επί πίνακι να την προσφέρουν σούπα με καρότα στους πιθήκους.

Βέβαια, γνωρίζουμε ότι η ιστορία επαναλαμβάνεται μόνο για όσους δεν διδάσκονται απ' αυτήν, και μάλιστα υπό μορφήν κωμωδίας, και ενίοτε κτηνωδίας. Όχι λοιπόν στα άθεα βιβλία, διότι υπονομεύουν τις παλαιόθεν κατοχυρωμένες αξίες των χριστιανικών ιδεωδών, στην ιδιαίτερη όμως μορφή της ελληνικής ορθοδοξίας και επομένως, κάθε θεωρία που αντικείται στην αυθεντική εξ αποκαλύψεως γνώση, και δη παραδεδομένη υπό των προφητών, είναι εξυπαρχής τουλάχιστον ύποπτη και, κατά τεκμήριο, ξενοκίνη-

τη: τα νήματα φαίνεται να κινούν οι ποικίλλοι εξ Εσπερίας οπαδοί του περιώνυμου ορθολογισμού.

Επί της ουσίας: ο D.Scargill υποχρεώθηκε στην εξευτελιστική δήλωση μετανοίας για να μη χάσει τη θέση του, επειδή είχε υποστηρίξει πως κάθε ρύθμιση που αφορά την κοινωνία προέρχεται από το θετικό Δίκαιο: είχε υποστηρίξει με απλά λόγια, τον χωρισμό του Κράτους από την Εκκλησία, θέση που αποτελούσε το επίκεντρο της προβληματικής των θεωρητικών του νεότερου φυσικού δικαίου. Οι σημερινοί διώκτες του επιθυμούν απλουστάτα να προκαταλάβουν και την παραμικρότερη απόπειρα προς την κατεύθυνση αυτή στον τόπο μας, ώστε να την αποκλείσουν εκ των προτέρων.

Το πρόβλημα επιπλέον, δεν είναι η αναζήτηση της ορθότητας της θεωρίας της εξέλιξης ή όχι· είναι απεναντίας κατά πόσο νομιμοποιείται μια ετερόκλητη μάζωξη ανθρώπων να θέλει να προβάλλει το δικό της κριτήριο ως έγκυρο κριτήριο ώστε να παρέμβει στη διαμόρφωση του προγράμματος σπουδών στα λύκεια, τη στιγμή μάλιστα που η διδασκαλία των όποιων επιστημονικών απόψεων δεν είναι δεσμευτική για την πρόσδεση οποιουδήποτε σε οποιαδήποτε πίστη ή θρησκευτικό δόγμα επιθυμεί. Κι αυτό είναι ήδη κατοχυρωμένο σε θεσμικό επίπεδο, μια και το Σύνταγμα ορίζει ότι η ελευθερία της θρησκευτικής συνειδήσεως είναι απαραβίαστη (αρ. 13).

Το δικαίωμα εξάλλου της διαδήλωσης διαφορετικών απόψεων είναι κι αυτό απαραβίαστο. Αυτό όμως δεν μας απαγορεύει να σκεφτούμε πως η έξαρση αυτή του ανορθολογικού μπορεί σε κάποια φάση να συνδεθεί με το κοινωνικά και πολιτικά ανορθολογικό, οπότε πράγματι η επανάληψη της ιστορίας να μην είναι κωμωδία, αλλά κυριολεκτικά κτηνωδία.

Δήμος Βεργής

Μερικά πολύ απλά πράγματα

Το στρατηγικό πρόβλημα της Ελλάδας είναι ιδιόμορφο. Μέσα στον παγκόσμιο διπολισμό, σε συνθήκες όξυνσης των αντιθέσεων, η χώρα μας αποτελεί ένα δυνητικό «θερμό σημείο», ευρισκόμενη στη διαχωριστική γραμμή των δύο συνασπισμών. Σ' αυτή την περίπτωση ο κίνδυνος προέρχεται από την παγκόσμια ένταση, δηλαδή από μία ενδεχόμενη ανατροπή των ορίων που χάραξε η «συμφωνία της Γιάλτας». Αντίθετα, σε συνθήκες ύφεσης όπου η έλλειψη άμεσου κινδύνου προκαλεί κεντρόφυγες τάσεις στους κόλπους του δυτικού συνασπισμού, ο κίνδυνος εντοπίζεται στο εσωτερικό

του ημέτερου πόλου. Σ' αυτή την περίπτωση η σταθερότητα των ορίων που χάραξε η Γιάλτα, δημιουργεί τις συνθήκες για την ενεργοποίηση του επεκτατικού δυναμικού που χαρακτηρίζει δομικά την τουρκική κοινωνία. Για την Ελλάδα δηλαδή περικλείονται δυνητικά κίνδυνοι τόσο σε κατάσταση διεθνούς «ύφεσης» όσο και διεθνούς «έντασης», πράγμα που κάνει το στρατηγικό της πρόβλημα σύνθετο. Παράλληλα με την αναγκαιότητα να ενδυναμωθεί η αμυντική αυτοδυναμία της χώρας, προέχει και η εκτίμηση του ποσοστού των κινδύνων που περιέχονται στην κάθε περίπτωση για να προκριθεί η επιλογή της συμφερότερης πολιτικής αμυντικής θωράκισης. Έτσι η εξωτερική πολιτική γίνεται μία λεπτή ακροβασία αλλά και ένα μαθηματικό παιχνίδι πιθανοτήτων.

Η σημερινή πολιτική της ηγέτιδας του δυτικού πόλου υπό τον Ρέηγκαν χαρακτηρίζεται από επιθετικότητα προς το ανατολικό μπλοκ και από αμφισβήτηση των συνόρων της Γιάλτας. Εάν η κατάσταση συνεχίσει να επιδεινώνεται-πράγμα όχι απίθανο-υπάρχουν από ένα σημείο και μετά δύο περιπτώσεις. Η πρώτη είναι ένας θερμοπυρηνικός πόλεμος οπότε το πρόβλημα αντί να λυθεί, καταργείται. Η δεύτερη είναι ένας συμβατικός πόλεμος περιορισμένος στην ευρωπαϊκή ήπειρο. Το ενδεχόμενο όφελος της Ελλάδας σε περίπτωση νίκης του δυτικού μπλοκ και μερικής αναπροσαρμογής των συνόρων των δύο συνασπισμών δεν είναι ορατό. Το ενδεχόμενο κόστος, όμως, στην αντίθετη περίπτωση θα είναι καταστροφικό για την αυτοτέλεια του ελληνικού έθνους. Σε κάθε περίπτωση πάντως, από έναν περιορισμένο πόλεμο επί ευρωπαϊκού εδάφους, ο υπερατλαντικός σύμμαχος ή θα καρπωθεί ένα αυξημένο όφελος σε σχέση με τους ευρωπαϊκούς εταίρους του και την Ελλάδα, ή θα υποστεί ένα μειωμένο κόστος. Έτσι η πολιτική Ρέηγκαν πιθανόν να μεγιστοποιεί τις πιθανότητες οφέλους των ΗΠΑ, όχι όμως και της Ελλάδας. Οι εγχώριοι υποστηρικτές της οδηγήθηκαν στην διαμόρφωση των απόψεων τους από συγκεκριμένα ψυχολογικά συμπλέγματα και όχι από την χρήση του «ορθού λόγου».

Ο εκ Βορρά κίνδυνος της Ελλάδας μπορεί να προέλθει μόνο από μία γενικότερη σύρραξη των δύο συνασπισμών και όχι από μία μεμονωμένη ενέργεια του ανατολικού μπλοκ. Δεν είναι λογικό να πιστεύει κανείς πως θα επενέβαινε στην Ελλάδα επιδιώκοντας να εντάξει μόνο αυτή στο οικονομικό και στρατηγικό δυναμικό του. Ούτε το γεωγραφικό βάρος της Ελλάδας ούτε η οικονομική της σημασία αποτελούν ένα σοβαρό κίνητρο για να διακινδυνευθεί ένας παγκόσμιος πόλεμος. Μία μεμονωμένη επέμβαση στην Γιουγκοσλαβία και στην Αλβανία είναι λογικοφανής, στην Ελλάδα όμως όχι. Έτσι αυτό που θωρακίζει στα θόρια σύνορα της Ελλάδας δεν είναι η αμυντική της οργάνωση αλλά η ισορροπία που κατοχύρωσε η «συμφωνία της Γιάλτας».

Αλλά και στην περίπτωση όμως ενός γενικευμένου συμβατικού πολέμου επί ευρωπαϊκού εδάφους, οι δυνατότητες αποτελεσματι-

κής αντίστασης στις δυνάμεις του Συμφώνου της Βαρσοβίας από την χώρα μας, μάλλον είναι περιορισμένες. Έτσι, ο εκ. Βορρά κίνδυνος αφ' ενός, παρουσιάζει την μικρότερη πιθανότητα να εκδηλωθεί σαν επίθεση, και αφ' ετέρου, στην περίπτωση που εκδηλωθεί παρουσιάζει και πάλι πολύ μικρή πιθανότητα δραστηκής αποτροπής του. Ο συνδυασμός των δύο αυτών πιθανοτήτων, συνηγορεί στο να δοθεί το κύριο βάρος της αμυντικής προσπάθειας στον εξ Ανατολών κίνδυνο που είναι και πιο μεγάλος και περισσότερο επιδεχόμενος αντιρρόπηση.

Ο επεκτατισμός είναι αποτέλεσμα της αλληλεπίδρασης δύο δομικών στοιχείων της τουρκικής κοινωνίας: του στρατοκρατικού της χαρακτήρα και της αδυναμίας της να δώσει μία οικονομική-αναπτυξιακή διέξοδο στην χρόνια κοινωνική της κρίση. Παρά το ότι δημιουργεί προβλήματα στην ΝΑ πτέρυγα του ΝΑΤΟ, ο επεκτατισμός αυτός βρίσκει ουσιαστικό αρωγό τις ΗΠΑ. Χωρίς την ευμενή ουδετερότητα στο πολιτικό επίπεδο και την ενεργητική σύμπραξη στο υλικό-τεχνικό θα ήταν πολύ λιγότερο επικίνδυνος. Η στάση αυτή των ΗΠΑ οφείλεται στην στρατηγική επικαιρότητα της Τουρκίας που της δίνει ένα υψηλό βαθμό «σημαντικότητας» για την εξωτερική πολιτική των ΗΠΑ, σε αντίθεση με την Ελλάδα που και σχετικά μικρότερη στρατηγική σημασία έχει και περισσότερο ενσωματωμένη και ευπειθής θεωρείται στην Ατλαντική συμ-μαχία.

Η πρώτη και μόνη λύση είναι να είμαστε σαν έθνος ανά πάσα στιγμή πανέτοιμοι από ηθική και υλική άποψη για δραστηκή αποτροπή κάθε τουρκικής επεκτατικής ενέργειας κατά τρόπο που να θάλλει τέρμα στις βλέψεις της. Όμως σαν προληπτικό μέτρο, σαν μέτρο εξωτερικής πολιτικής αυτό μπορεί να γίνει και με την χρησιμοποίηση του Ατλαντικού παράγοντα. Εάν η Τουρκία απολαμβάνει κάποιων προνομίων επειδή έχει υψηλό ουτελεστή σημαντικότητα θα πρέπει και εμείς να αυξήσουμε τον δικό μας. Αν αυτός καθορίζεται από τον συνδυασμό της στρατηγικής βαρύτητας και την ανισορροπία που κάθε χώρα μπορεί να δημιουργήσει στον συνασπισμό, εμείς πρέπει –αφού υστερούμε στην στρατηγική βαρύτητα να αυξήσουμε την ανισορροπία απειλώντας με ολική αποδιάρθρωση της ΝΑ πτέρυγας αναγκάζοντας έτσι τον Ατλαντικό παράγοντα να δεσμεύσει περιοριστικά την Τουρκία.

Η πολιτική της «ερωτοτροπίας» με τις ανατολικές χώρες, από αυτή την άποψη, είναι απαραίτητη για να δημιουργεί ανασφάλεια και αίσθηση ανισορροπίας στο δυτικό μπλοκ: δεν έχει σαν σκοπό να αναζητήσει την λύση των εθνικών προβλημάτων στον ανατολικό συνασπισμό, αλλά να εκβιάσει για την λύση τους τον δυτικό. Ο ανατολικός συνασπισμός άλλωστε ούτε μπορεί να δώσει λύση, ούτε και θα ήθελε να τερματισθούν οι διαμάχες στο εσωτερικό του ΝΑΤΟ. Το υποτιθέμενο κόστος από την απώλεια των υποτιθέμενων παραδοσιακών ερεισμάτων, λόγω αυτής της πολιτικής, είναι

ανύπαρκτο. Τα παραδοσιακά ερείσματα, όσο οι κυβερνήσεις Ράλλη και Καραμανλή έτρεχαν από πίσω τους, ενίσχυαν την Τουρκία και το μόνο που τους περιόρισε κάπως ήταν η προσωρινή αποχώρηση της Ελλάδας από το ΝΑΤΟ.

Η πολιτική του εξαναγκασμού της Δύσης να πάρει πιο ευνοϊκές για την Ελλάδα, θέσεις μέσω της «ερωτοτροπίας» με την Ανατολή, αυτοϋπονομεύεται ή αυτοκαταργείται όταν ξεφεύγει από την γραμμή μιας «αδέσμευτης» πολιτικής και γίνεται εναγκαλισμός των ολοκληρωτικών καθεστώτων. Δημιουργείται τότε η εντύπωση ότι οι κινήσεις αυτές δεν οφείλονται σε μία πολυδιάστατη εξωτερική πολιτική που προωθεί τα εθνικά θέματα αλλά σε κάποιες εκλεκτικές συγγένειες που συνδέουν το κυβερνών κόμμα με τον υπαρκτό σοσιαλισμό. Αυτό όχι μόνο βλάπτει την υπόθεση των εθνικών θεμάτων αλλά και την καθιστά χωρίς νόημα.

Δημήτρης Ιωάννου

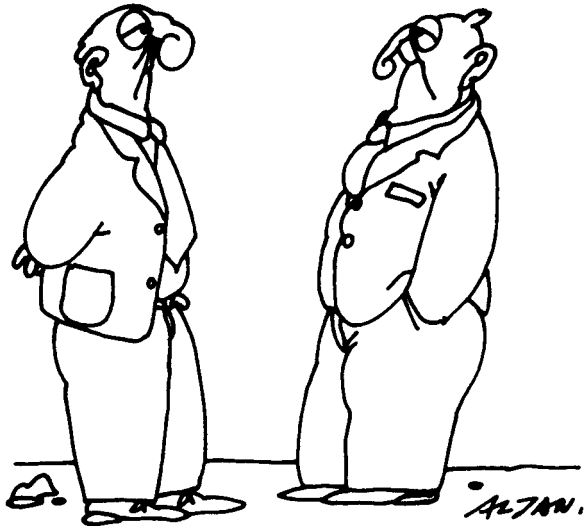
Γραμμάτια προς εξώφληση

Εξαγγελίες περιφέρεται ανά την Ελλάδα και κάνει ο αρχηγός του κόμματος της Αξιωματικής Αντιπολίτευσης κ. Κ. Μητσοτάκης. Το περίεργο είναι βέβαια ότι οι εξαγγελίες γίνονται στο όνομα κάποιας «Φιλελεύθερης Νέας Δημοκρατίας», που ως πρόσφατα ήταν φρούτο άγνωστο στα δικά μας χώματα. Αλλά όπως και τα ακτινίδια, τα εξωτικά φρούτα που μπήκαν στη ζωή μας τα τελευταία χρόνια, έτσι θέλει να μπει και η «φιλελεύθερη Δημοκρατία» –όπως ίσως θα ήθελε να είναι γνωστό το νέο κόμμα του ο κ. Κ. Μητσοτάκης– στη ζωή μας. Με τη βοήθεια των ξένων φίλων του, ο κ. Μητσοτάκης έχει έτσι επιδοθεί σε εξαγγελίες. Εξαγγελίες που είναι όμως ταυτόχρονα γραμμάτια που θα πρέπει κάποτε να εξοφληθούν.

Γιατί η λέξη «φιλελεύθερος» δεν έχει βέβαια καμιά απολύτως σχέση με αυτό που ως τώρα ξέραμε. Η «ανανέωση» που υποτίθεται ότι κάνει στο κόμμα του ο κ. Μητσοτάκης οδηγεί τη Δεξιά...δεξιότερα. Με το μανδύα του δήθεν Κεντρώου, ο κ. Μητσοτάκης και οι φίλοι του στην ουσία έχουν αρχίσει έναν αγώνα για την αναβίωση των χειρότερων ωρών του συντηρητισμού. Τα γραμμάτια που έχει υπογράψει ο κ. Μητσοτάκης οδηγούν σε μίαν οικονομική και κοινωνική πολιτική που είναι πιο αντιδραστική και από την πιο συντηρητική πολιτική που ακολούθησε η ελληνική Δεξιά ως σήμερα. Δεν είναι βέβαια τυχαίο ότι οι άνθρωποι που συνέταξαν το οικονομικό πρόγραμμα της Νέας Δημοκρατίας είναι οι σύμβουλοι του διομηχάνου κ. Στεφάνου Μάνου. Κι είναι ο κ. Μάνος αυτός που από τους πρώτους πρότεινε «νεο-συντηρητικές» λύσεις για τα οικονομικά προβλήματα στη χώρα μας. «Μία και μόνη λύση υπάρ-

χει» είχε πει τον Νοέμβριο του 1983 ο κ. Μάνος, «για τις δημόσιες επιχειρήσεις και αυτή είναι η αποκρατικοποίησή τους». Και είχε προσθέσει ότι «η αποκρατικοποίηση πρέπει σε πολλές περιπτώσεις να γίνει με την δωρεάν διανομή του κεφαλαίου των δημοσίων επιχειρήσεων στους Έλληνες φορολογουμένους κατά λόγο της συμμετοχής τους στο φόρο εισοδήματος». Θασιώτης του «λαϊκού καπιταλισμού» ο κ. Μάνος. Συντάκτης όμως αυτός – ή οι άνθρωποι του και του οικονομικού προγράμματος που ανακοίνωσε ο κ. Μητσοτάκης.

ΛΟΙΠΟΝ: ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΠΡΙΝ Ή ΜΕΤΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΔΙΑΚΟΠΕΣ; ΕΓΩ ΛΕΩ ΜΕΤΑ ΓΙΑ ΝΑ ΒΓΟΥΜΕ ΣΤΑ ΜΠΑΛΑ-ΚΟΝΙΑ ΜΑΥΡΙΣΜΕΝΟΙ ΚΑΙ ΩΡΑΙΟΙ.

Το σκίτσο του Altan είναι παρμένο από την «Βαβέλ»

Φτηνά αυτοκίνητα για το λαό υποσχέθηκε ο αρχηγός της Ν.Δ. Φτηνά αυτοκίνητα όμως με «γερμανικές προδιαγραφές». Γιατί; Μήπως γιατί νοιάζεται για το περιβάλλον; Τότε να φροντίσει να γίνει κάτι με τα ειδικά φίλτρα που θα έπρεπε να έχουν ήδη όλα τα εργοστάσια που μας δηλητηριάζουν κάθε μέρα. Όμως, όχι. Ο κ. Μητσοτάκης προτιμάει «γερμανικές προδιαγραφές». Και παίρνει τα εύσημα καλής συμπεριφοράς μερικές μέρες μετά. Στις 3 Μαΐου, ο γερμανός πρόεδρος της Κοινοβουλευτικής Ομάδας του Ευρωπαϊκού Λαϊκού Κόμματος κ. Έγκον Κλεψ ανακοινώνει στους δημοσιογράφους ότι «θα χαρεί πολύ αν ο κ. Μητσοτάκης πάρει τη διακυβέρνηση της Ελλάδος...» Και γιατί όχι...

Ο κ. Μητσοτάκης έχει μπει στη «λογική των υποσχέσεων» γιατί

κατάλαβε ότι μπορεί να εκμεταλλευθεί την ατομιστική, μικροαστική πλευρά που υπάρχει σε πάρα πολλούς νεοέλληνες. Οι υποσχέσεις δεν έγιναν βέβαια χωρίς «έρευνα της αγοράς». Οι ειδικοί σύμβουλοί του, έλληνες και αμερικανοί, θρήκαν πρώτα ότι –ανεξάρτητα από το τι θα σήμαινε για τη χώρα αυτό– οι περισσότεροι έλληνες θέλουν καινούργιο αυτοκίνητο και είναι διατεθειμένοι να πληρώσουν γι αυτό. (Βλ. σχετικό δημοσίευμα στην εφημερίδα «Κέρδος», 4/5/85).

Ο κ. Μητσοτάκης και το κόμμα του δεν εξήγησαν βέβαια όλες τις επιπτώσεις που θα έχουν τα «φτηνά» αυτοκίνητα για τη χώρα, (και για την τσέπη του νεοέλληνα). Είπαν τη μισή αλήθεια που σαγηνεύει. Δεν μίλησαν για την εκροή συναλλάγματος, για την υποθήκευση κάθε έννοιας αυτοδύναμης οικονομικής ανάπτυξης, την εγκατάλειψη κάθε έννοιας εθνικής ανεξαρτησίας. Γιατί ας μη ξεγελιούνται όσοι θιάστηκαν να χαρούν για το «φιλολαϊκό μέτρο»: όπως και οι άλλες οικονομικές εξαγγελίες του κ. Μητσοτάκη, στόχος του «φτηνού» αυτοκινήτου, δεν είναι η ανακούφιση του νεοέλληνα που ονειρεύεται ένα «πιο καινούργιο και πιο δυνατό αυτοκίνητο».

Στόχος του κ. Μητσοτάκη είναι να ξεπληρώσει τα γραμμάτια που έχει υπογράψει. Γραμμάτια που έχουν στα χέρια τους εκείνοι που τώρα τον βοηθούν στον αγώνα του να πάρει την εξουσία. Όμως μαζί με τις «γερμανικές προδιαγραφές» και τα «φτηνά αυτοκίνητα», τις υποσχέσεις και τις εξαγγελίες, έρχεται και η εξάρτηση της χώρας από αυτούς που ετοιμάζουν τις «προδιαγραφές», όχι μόνο για τα «αυτοκίνητα του λαού», αλλά και για την χώρα του λαού αυτού που «αγοράζει» τέτοια «προϊόντα».

Γιάννης Ρουμπάτης

Σύνταγμα, συνταγματολόγοι συνταγματοχάφτες

Έγινε λοιπόν. Ο πατήρ και νομείς του Αγίου Συντάγματος μας απομακρύνθηκε –με άκομφο είναι η αλήθεια τρόπο– από τη θέση που τόσο καλλιτεχνικά είχε δημιουργήσει για τον εαυτό του.

Το τι μέλλει γενέσθαι για την ευδαίμονα Δημοκρατία μας, ανήκει σε άλλους περισσότερο εμβριθείς παρατηρητές των πολιτικών μας πραγμάτων να το κρίνουν. Εδώ θίγεται απλά μια δευτερογενής συνέπεια του θέματος, με καθαρά ακαδημαϊκό ενδιαφέρον.

Επειδή ο έλληνα στα τρεις χιλιάδες χρόνια της ιστορίας του παραμένει πρώτιστα ζώον πολιτικών, δεν αποτελεί παραδοξότητα το ότι εν μια νυκτί το 50% των συμπολιτών μας άρχισε να ασχολείται

με τις Συνταγματικές παραμέτρους της υπόθεσης, το δε άλλο 50% να χαράζει πιθανά σενάρια πολιτικών (και άλλων) εξελίξεων.

Ας μη βιαστεί ο αναγνώστης να κρίνει ότι υπάρχει κάποια περιπαιχτική διάθεση στην παραπάνω φράση. Το αντίθετο μάλιστα.

Παρά το βαθύτατο –όχι όμως και δογματικό– σεβασμό μου στην Πλατωνική άποψη για τους «επαίοντες», πρέπει να πω ότι η νέα αυτή ενασχόληση των συμπολιτών μου είναι εξαιρετικά συμπαθής-σαν τάση. Πολύ περισσότερο από την ανάλογη των δεδηλωμένα επαϊόντων. Οι λόγοι είναι απλοί:

Ορισμός 1ος: «Επαίων είναι ο δυνάμενος τεχνικά να προσκομίσει αποδείξεις για την πληροφόρησή του επί θέματος ή πεδίου γνώσεων».

Ορισμός 2ος: «Επαίων είναι ο διαθέτων επαρκή εξουσία ώστε να επιβάλλει ως ορθή ή αληθή την άποψή του επί θέματος ή πεδίου γνώσεων».

Οι ανωτέρω ορισμοί μόνο στην εποχή μας έχουν πάρει καθολική ισχύ.

Στην κατηγορία που προσδιορίζει ο πρώτος –και για τον ελληνικό χώρο– υπάγονται όλοι οι μαζικά παραχθέντες απόφοιτοι των ΑΕΙ. Μέρος τους, (μικρό), υπήρξαν μελετητές. Μέρος τους, (μεγαλύτερο), υπήρξαν ευνοούμενοι των απονεμόντων τα διπλώματα. Μέρος τους, (το μέγιστο σήμερα), υπήρξαν ευφείς χειριστές των μεταπολιτευτικών συνθηκών στα ανωτέρω ΑΕΙ και των γνωστών μεθόδων απόκτησης πτυχίου, σχεδόν χωρίς επαφή με την εκπαιδευτική διαδικασία.

Στην κατηγορία που προσδιορίζει ο δεύτερος ορισμός, χωρούν συγκεκριμένα ονομαστικά παραδείγματα. Επαίων περί της στρατηγικής θεωρίας και της πολεμικής τακτικής ας πούμε, υπήρξε ο Χίτλερ που σημείωσε μάλιστα και κάποιες επιτυχίες. Επαίων περί της μαρξιστικής θεωρίας αλλά και των στρατιωτικών θεμάτων υπήρξε ο Ν. Ζαχαριάδης. Ουδέν σχόλιον. Επαίων επί της συντάξεως του Συντάγματος του 1975 υπήρξε ο Κ. Καραμανλής. Οι συνταγματολόγοι της εποχής ήταν φυσικά χρήσιμοι στη λεκτική απόδοση των θελήσεών του. Συντάκτης όμως του Συντάγματος υπήρξε ο ίδιος.

Σε σχέση με τις δύο παραπάνω κατηγορίες επαϊόντων, νομίζω απείρως υγιέστερη την, έστω προσωρινή και σε όποιο βαθμό διεισδυτικότητας, τάση των συμπολιτών μας για γνωριμία με τους δαιδάλους των συνταγματικών διατάξεων. Όπως και να το πάρει κανείς κάποια εγγραφή παραμένει στις μνήμες.

Άλλωστε, κατά τις προβλέψεις του αστικοδημοκρατικού μας Συντάγματος, «θεμέλιον του Πολιτεύματος είναι η λαϊκή κυριαρχία» και «άπασαι αι εξουσίαι πηγάζουν εκ του λαού και υπάρχουν υπέρ αυτού και του Έθνους, ασκούνται δε καθ' ον τρόπον ορίζει το Σύνταγμα».

Ας αφεθούμε λοιπόν και ημείς οι ταπεινοί και ερασιτέχνες ερα-

στές της πληροφορίας, να γνωρίσουμε το κατά ποιον τρόπο ορίζει το Σύνταγμα ότι πρέπει να ασκούνται οι εξουσίες αυτές.

Δεν πρόκειται να θιγούν οι μισθοί και το κύρος των επαϊόντων· το εγγυόμεθα.

Στέλιος Παπαδόπουλος

Πρελούδια, πέστρφες και πολιτική

Κυκλοφόρησε ύστερα από αναμονή πολλών τετάρτων στο ακουστικό και από αναβολή τριάντα ολόκληρων ημερών, περιοδικόν μηνιαίον πολιτικής και τέχνης.

Το περιοδικόν, έργο για πιάνο και ορχήστρα, διευθύνει ο Μάνος Χατζιδάκις. Στο πιάνο – κύριο άρθρο, ο ίδιος ο συνθέτης. Τίτλος του έργου «Για όνομα της Δημοκρατίας! Μη ξαναψηφίσετε ΠΑΣΟΚ!». Σολάρουν ακόμη ο Τάκης Θεοδωρόπουλος, Γιώργος Βότσης, Λεωνίδας Κύρκος (σ' ένα μοναδικό ντουέτο με το Μ. Χ.), Τάκης και Αναστασία Λαμπρία, Κώστας Ιωάννου κ.λ.π. Τα μέρη: Άρθρα κατά ΠΑΣΟΚ, σχόλια κατά ΠΑΣΟΚ, αναλύσεις κατά ΠΑΣΟΚ, συνεντεύξεις κατά ΠΑΣΟΚ. Η ύλη του έργου είναι πλούσια, αν και δεν είναι ποικίλη. Η αίθουσα όπου στεγάζεται η ορχήστρα, ανήκει στον τραπεζίτη και οιονεί εκδότη κ. Γ. Κοσκωτά.

Το έργο του περιοδικού ήταν να εκτελεστεί, κυκλοφορώντας την πρωταπριλιά. Οι αναμένοντες στο ακουστικό τους υποψήφιοι αναγνώστες του, όταν πέρασαν οι μέρες χωρίς να το απολαμβάνουν, άρχισαν ν' ανησυχούν, και διά της ακριτομυθίας οδού, πληροφορούνταν ότι αυτό είχε πολτοποιηθεί (κάπου 70.000 αντίτυπα, έλεγαν) διότι το πρελούδιο του Μ.Χ., ήταν σφόδρα αντικυβερνητικό και άκρως φιλοκαραμανλικόν. Ο κ. Κοσκωτάς, ειπώθηκε, περιφρουρώντας τα συμφέροντά του, αντέδρασε και έστειλε στην πυρά κάπου 6,5 εκατομμύρια δρχ. –υποστηρίχθηκε.

Αλλά το πρελούδιο του κ. Χ. εκτελέστηκε, μέσα στο μήνα, από άλλη ορχήστρα. Αυτήν του κ. Παπουτσάκη που φέρει τον τίτλο «Αντί». Και διαπιστώθηκε ότι όντως το άρθρο ήταν ιωβόλο. Δηλητηριώδες τόσο, όσο μόνο η ευφύια του κ. Χ. ήταν ικανή να κατασκευάσει. Το ίδιο κομμάτι κοσμή την πρώτη σελίδα του περιοδικού του κ. Κοσκωτά που σήμερα βρίσκεται στα περίπτερα.

Στο σημείο αυτό, θα εκφράσουμε την υποψία μας: Ποτέ δεν πολτοποιήθηκε κανένα τεύχος. Ποτέ δεν υπήρξε διαφωνία Κ.–Χ. Ποτέ δεν αμφισβητήθηκε η σκοπιμότητα της δημοσίευσης κι από κανένα. Απλά, επειδή το άρθρο ούτε λίγο ούτε πολύ θεωρεί το ΠΑΣΟΚ σαν υπεύθυνο κάθε δεινού σ' αυτόν τον τόπο κι επειδή το περιοδικό έκανε το ντεμπούτο του κι επειδή βρισκόμαστε σε προεκλογική περίοδο κι επειδή το ΠΑΣΟΚ μπορεί να ξαναγίνει κυβέρνηση

ΓΙ ΑΥΤΟ

Καλό θα είναι να σφυγμομετρηθούν οι αντιδράσεις. Κι εφ' όσον δεν υπήρξε καμιά (πλην μιας ή δυο απ' ότι είδαμε), το νεοεκδοθέν έντυπο, βγήκε λαύρο κατά της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ. Άλλωστε φρόντισε να εξασφαλίσει και τρία ιδεολογικά άλλοθι: Τις υπογραφές των Λεωνίδα Κύρκου, Γιώργου Βότση και Γιώργου Μπράμου. Πράγμα που μας φέρνει στο νου εκείνες τις περιέργα ηλίθιες ιδεοληψίες μας πριν καμιά 20ριά χρόνια, όταν βλέπαμε (το σχήμα είναι υποθετικό) τη Συμφωνική της Ν. Υόρκης να τη διευθύνει ο Σοστάκοβιτς και το πρώτο βιολί να είναι ο Όϊστραχ. Ήταν τότε που, θαμπωμένοι απ' αυτή τη μίξη των δύο κόσμων, ανακράζαμε: «είδες;» Κι έφευγε για λίγο μακριά ο φόβος που κούρνιαζε μέσα μας. Οποία ηλιθιότης!

Το άρθρο του κ. Χ. οριοθετεί και το περιεχόμενο ολόκληρου του περιοδικού. Περιεχόμενο με υπερεκχυλίζουσα δημοκρατική υπερευαισθησία. Το ΠΑΣΟΚ δεν είναι κακό επειδή είναι σοσιαλιστικό κόμμα ή αριστερό ή, εν πάση περιπτώσει προοδευτικό, αλλά γιατί νοθεύει, με τις μεθοδεύσεις του, τη Δημοκρατία. Με αποτέλεσμα, το μεν Κίνημα να καθίσταται αφερέγγυο για την προώθηση των δημοκρατικών θεσμών, οι δε αναγνώστες να τρελαίνονται με την κριτική που του γίνεται απ' τ' αριστερά, από δεξιούς πατενταρισμένους. Και να νιώθουν οι δυστυχείς (οι αναγνώστες) συνθλιμμένοι ανάμεσα στους κ.κ. Χατζιδάκι, Λαμπρία και Σια και Γ. Βότση που –απ' τ' αριστερά της αριστεράς αυτός– αμφιβάλλει κατά πόσο θα «διεγερθούν οι συνειδήσεις μέσα στη Βουλή» όπως γράφει ή «θα τονώσουν το σκεπτικισμό στον οδεύοντα προς τις κάλπες ψηφοφόρο-πολίτη» μετά απ' τις μεθοδεύσεις («Τρικλοποδιά Καραμανλή», έγχρωμα ψηφοδέλτια κ.λ.π.) του κυβερνώντος κόμματος.

Αλλά ο ζηλώσας την –πολιτική– δόξαν του εταίρου ημίσεως του στη μουσική ανανέωση Μίκη Θεοδωράκη, κ. Μ.Χ άργησε να σαλπίσει το πολιτικό του μήνυμα. (Μέχρι τώρα το ανακοίνωνε σότο θότσε). Ο κ. Χ. είναι κομπός, λεπτός, ευφυής, ερωτικός, πνευματώδης, ευαίσθητος, ποιητικός, ένας ντιλετάντες της κοινωνικής και καλλιτεχνικής αγρέπαυλης της χώρας. Και αστός – μ' αυτήν λοιπόν την έννοια. Τα όργανά του είναι η άρπα, ο αυλός (ο «Μαγεμένος» του Μότσαρτ συναντιέται όπως είναι γνωστό με του κ. Χ. στο γνωστό στέκι) και οι χαμηλότονες νότες του πιάνου. Είναι κλασικός. Και ρομαντικός. Τι σύνθεση είναι αυτή που επιχειρεί, ανάμεσα στην «ανανεωτική αριστερά» την «εξωκοινωνοβουλευτική αριστερά» και στην Καραμανλολατρεία; Γιατί προσπαθεί να (ξανα)εντυπωσιάσει τους ακροατές του χρησιμοποιώντας τα χάλκινα και τα κρουστά της θορυβώδους εφαρμοσμένης πολιτικής; Η αμφισβήτηση, που ακολουθεί σαν κατάρα, το Μίκη Θεοδωράκη –παρ' ότι χρησιμοποιεί τα κατάλληλα όργανα– για την πολιτική του ιδιότητα δεν τον πείθουν ότι μάλλον φθορά παρά αίγλη μπορούν να του αποφέρουν;

Εκτός αν η αθωότητα του βρέφους που κρύβει μέσα του ο κ. Χ., εντυπωσιάστηκε απ' τη λαμπρότητα του παιγνιδιού που λέγεται πολιτική, του ξύπνησε την λαχτάρα να (ξανα)παιξει. Και να ξαφνιασει, ξαφνιαζόμενος κι ο ίδιος. Ας αφήσει όμως τις πέστροφες να πηγαίνουν όπου θέλουν – μπρος ή πίσω. Έτσι κι αλλιώς δεν διακρίνονται για την μουσική τους ευαισθησία τα ψάρια.

Τόλης Γιαννάκης

Η Κίνα είναι μακριά

Για τους κινέζους είναι μοιραίο να μην προφέρουν πια το όνομα του Μάο. Ούτε όταν γιόρτασαν την 35η επέτειο της Λαϊκής Δημοκρατίας, κι ακόμη λιγότερο όταν εξήγγειλαν την νέα οικονομική πολιτική τους. Ο εκθρονισμός του Μεγάλου Τιμονιέρη υπήρξε δραστηκότετος. Οι διάδοχοι του εξαπόλυσαν εναντίον της περίφημης σκέψης του ένα άλλο τόσο περίφημο κύμα πραγματισμού. Η σημερινή κινεζική ηγεσία ακολουθεί, ως γνωστόν, μία στρατηγική εξ ολοκλήρου αντίθετη μ' εκείνη του Μάο.

Το περίεργο της υπόθεσης όμως δεν είναι αυτό: είναι ότι οι αναφορές στην «σκέψη του Μάο» εξαφανίστηκαν κι έξω απ' την Κίνα.

Για όποιον έχει μνήμη, μόλις πριν από δέκα χρόνια η «σκέψη του Μάο» βρισκόταν στο επίκεντρο της διεθνούς πολιτικής. Όταν ο Κίσινγκερ γύρισε από το Πεκίνο το 1971 –όταν εκεί διεξαγόταν η καμπάνια εναντίον του κομφουκιανισμού– διερωτούνταν πολύ σοβαρά στο «Ημερολόγιο» του τι ακριβώς σήμαινε. Το ίδιο γίνονταν και στο Κρεμλίνο.

Σ' όλον τον Τρίτο Κόσμο η επιρροή του μαοϊσμού ως «μόνη στρατηγική για την επαναστατική δράση» ήταν τεράστια. Μεγάλα παρισινά περιοδικά όπως το *Tel Quel* και το *Critique* (από αντίθετες σκοπιές βέβαια) φιλοξένησαν άπειρους ανοιχτούς διαλόγους γύρω από την ιδεολογική σημασία της ρήξης μεταξύ του Μάο και του Λιν Πιάο. Ο ίδιος ο Πομπιντού πριν πεθάνει διηγούνταν με τις ώρες στον Αντρέ Μαλρώ λεπτομέρειες γύρω απ' την επίσκεψη του στο Πεκίνο.

Σήμερα, ουδείς ενθυμείται. Γιατί αυτή η ψυχαναλυτική «μετατόπιση»; Γιατί ξαφνικά το ρεύμα του μαοϊσμού έπαψε να διοχετεύεται στις πέντε ηπείρους; Και τι έμεινε, όχι βέβαια στον χώρο της πολιτικής δράσης, αλλά σ' εκείνον της ιδεολογίας, από εκείνα τα εκατομμύρια μη κινέζους νέους που πλημμύρισαν το 1968 τις πλατείες του Βερολίνου και του Μπουένος Άϊρες, της Δαμασκού και της Αντίς Αμπέμπα;

Γιατί όταν πέθανε ο Μάο κι η σκέψη του ενταφιάστηκε στην δι-

κη της Συμμορίας των τεσσάρων, έπαψε ταυτόχρονα να υφίσταται κι έξω απ' την Κίνα;

Τα ερωτηματικά αυτά δεν είναι μάταια. Ο μαοϊσμός δεν ήταν απλώς η θεωρητικοποίηση της πολιτιστικής επανάστασης: ήταν συγχρόνως προϊόν μιας άλλης αιώνιας querelle του ευρωπαϊκού μαρξισμού με τα ασιατικά κινήματα. Μεγάλο μέρος της διαμάχης του Λένιν με την σοσιαλδημοκρατία περιστρέφεται γύρω απ' αυτό το θέμα. Η ευρωπαϊκή αριστερή ιντελιγκέντσια βίωσε έντονα από το δεύτερο συνέδριο της Κομιντέρν και δώθε, αυτό το πρόβλημα του ασιατικού μαρξισμού. Ο ευρωκεντρισμός του Σερράτι, ο ασιοκεντρισμός του Μ.Ν.Ρού, ο συμβιβασμός του ίδιου του Λένιν αντιπροσώπευσαν ουσιαστικά ρεύματα της ευρωπαϊκής κουλτούρας. Φτάνει να σκεφτούμε ότι ο μαοϊσμός στην δεκαετία του '20 ήταν η Μεγάλη Πορεία: χωρίς αυτήν, χωρίς το προοίμιο της «αφύπνισης του ασιατικού γίγαντα» δεν θα είχαν γραφτεί ποτέ «Η βασιλική οδός» και «Οι κατακτητές» του Μαλρώ.

Όπως επίσης ευρωπαίοι ήταν οι διανοούμενοι που μετά τον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο υπέγραψαν το μανιφέστο «Η επανάσταση πρώτιστα και πάντα!»: Ο Αραγκόν, ο Αρτώ, ο Μπρετόν, ο Ελυάρ, ο Μαξ Ερνστ, ο Καινώ, που έβαλαν την περιζήτητη υπογραφή τους κάτω απ' αυτές τις λέξεις: «Είναι η ελπίδα μας στις νέες, υπόγειες, ικανές ν' αλλάξουν την ιστορία, δυνάμεις που μας κάνει να στρέψουμε το βλέμμα μας προς την Ασία... Η Ανατολή είναι παντού. Αντιπροσωπεύει την σύγκρουση μεταξύ της μεταφυσικής και των εχθρών της, που είναι εχθροί της ελευθερίας και του στοχασμού. Στην ίδια την Ευρώπη, ποιος μπορεί να πει πού δεν είναι η Ανατολή; Ο άνθρωπος που συναντάτε στον δρόμο την ξέρει μέσα του: Η Ανατολή είναι στην συνείδησή του».

Τότε βέβαια πολλοί μεείδισαν γι' αυτήν την σουρρεαλιστική Ευρώπη. Που όμως πήρε την εκδίκηση της πενήντα χρόνια αργότερα, το 1968, όταν ο ίδιος ο υπουργός του Ντε Γκωλ, ο Alain Peyrefitte αναβαπτίστηκε στην κολυμπήθρα της «ουτοπικής συμπάθειας» με τους ερυθροφρουρούς.

Το βραχυκύκλωμα που προκάλεσε η «σκέψη του Μάο» δεν έχει προηγούμενο σε καμιά άλλη ιδεολογία. Αν πράγματι επρόκειτο για αρνητικό (ή «ασθενή», α λα Χάιντεγκερ) στοχασμό, εξακολουθεί να παραμένει αναπάντητο το ερώτημα: γιατί εξαφανίστηκε dans l' espace d' un matin?

Μία απάντηση αποδίδει τα αίτια της κρίσης στις αποκαλύψεις που ακολούθησαν την ήττα της πολιτιστικής επανάστασης, όταν έγινε γνωστό ότι οι μέθοδοι των Ερυθροφρουρών σε αγρούς και πόλεις δεν ήταν ακριβώς η «γραμμή των μαζών» και κάτι θύμιζαν από τα σταλινικά γκούλακ.

Μία δεύτερη απάντηση ανατρέχει στην γεωπολιτική: ο μαοϊσμός, λένε, ήταν ένας πόλος έλξης μόνον για τον Τρίτο Κόσμο και προπαντός για την νοτιοανατολική Ασία. Η απήχηση του στην

Ευρώπη δεν ήταν παρά ένα παροδικό φαινόμενο. Αυθόρμητα όμως διερωτώμαστε: γιατί τώρα το Βιετνάμ είναι τόσο φιλοσοβιετικό;

Ίσως όμως η απάντηση βρίσκεται μακριά απ' την πολιτική συγκυρία της δεκαετίας του '60 και του '70. Ίσως η Ευρώπη να βρήκε στην Κίνα του Μάο τον τόπο όπου μπορούσε ν' αναζητήσει το παρελθόν της και να ξεθυμάνει τις νευρώσεις της: η δεξιά έβλεπε στον κινέζο γίγαντα ένα φράγμα προς τους σοβιετικούς, η αριστερά ξαναβρήκε στο Πεκίνο τον μαρξισμό που είχε χάσει στην Μόσχα με την αποσταλινοποίηση. Ο αντίσοβιετικός μαρξισμός που ήλπιζε να παραμείνει κομμουνισμός διαπερνώντας μία Κίνα, κόκκινη βέβαια, αλλά αντιρωσική. Η πεποίθηση ότι ο Μάο ήταν ένα πρότυπο που συνδύαζε τον Ρήγα με τον Κολοκοτρώνη τον Γκράμσι με τον Γαριβάλδη, ικανοποιώντας τους νέο-νεοφιλελεύθερους τους αναρχο-ατομιστές και τους ακαδημαϊκούς που ανέμεναν από την Κίνα να επαναλάβει την ευρωπαϊκή ιστορία, προς το κιτρινότερο βέβαια.

Ελπίδες που διαψεύστηκαν οικτρά. Κι η απάντηση σήμερα είναι η αδιαφορία. Σύμφωνα με την ετήσια βιβλιογραφία του «China Quarterly» από μέσο όρο χίλιων εκδόσεων γύρω από την Κίνα (1970) περάσαμε στις σημερινές πενήντα (1983).

Ίσως όμως να 'ναι γραμμένο η Κίνα να πληρώνει τις ευρωπαϊκές ταλαντεύσεις. Ο 18ος αιώνας, ήταν σινόφιλος, ο 19ος σινόφοβος. Ο εικοστός, είδαμε. Κι έτσι, αφού δεν είναι ούτε κόλαση ούτε παράδεισος, η Κίνα επιστρέφει στο ευρωπαϊκό φανταστικό σαν αίγισμα, μυστήριο ίσως chinoiserie.

Δημήτρης Δεληολάνης

Μανώλης Κόρακας

Μια ακόμη φυσιογνωμία του ελληνικού δημοκρατικού σοσιαλιστικού κινήματος χάθηκε. Ο Μανώλης Κόρακας, μας άφησε στις αρχές Απριλίου. Μέχρι τα 80 του χρόνια δεν έπαψε να ενδιαφέρεται ζωηρά για τον ελληνικό και διεθνή σοσιαλισμό. Για όσους τον γνώρισαν, ο Μανώλης Κόρακας, ήταν ένας διανοούμενος, με ανησυχίες, τεράστια κατάρτιση, φίλος σειράς διεθνών και ελληνικών προσωπικοτήτων του σοσιαλισμού και του συνδικαλισμού: του Μπένεντικτ Κάουτσκι, του Ινιάτσιο Σιλόνε, του Ιρβινγκ Μπράουν, του Αβραάμ Μπεναρόγια, του Γεώργιου Γεωργιάδη, του Αριστοτέλη Σίδηρη, κλπ. Αυτόγραφα, φωτογραφίες και κάρτες τους κοσμούσαν το γραφείο του, δίπλα σε μια πλούσια βιβλιοθήκη σοσιαλιστικών έργων στα αγγλικά, γερμανικά, γαλλικά. Ήταν

πάντα, για όποιον ζητούσε την βοήθειά του, ένας φίλος, ένας δάσκαλος, μια ζωντανή βιβλιοθήκη.

Ανήκε στη γενιά εκείνη των ελλήνων σοσιαλιστών που βάδισαν στη δύσκολη περίοδο των πρώτων οργανωμένων βημάτων του ελληνικού εργατικού κινήματος. Στα 1919 εντάχθηκε στη Σοσιαλιστική Νεολαία Αθηνών (οργάνωση προσκείμενη στο Σοσιαλιστικό Κόμμα του Ν. Γιαννιού). Γοητευμένος από τις επαναστατικές ιδέες του Τζουλάτι και των πρώτων ελλήνων κομμουνιστών θα περάσει μαζί με το μεγαλύτερο τμήμα της νεολαίας στην Κομμουνιστική Ένωση το 1921, και μαζί μ' αυτήν το καλοκαίρι του ίδιου χρόνου στο ΣΕΚΕ.

Η δίψα του νεαρού διανοούμενου –σπούδασε νομικά– για μελέτη τον οδήγησε γρήγορα στην τάση εκείνη του κόμματος, που χαρακτηριζόταν για τη θεωρητική της κατάρτιση, την εμπάθυνση των ελληνικών προβλημάτων, την επεξεργασία ενός προγράμματος ρεαλιστικής πολιτικής για το ΣΕΚΕ, εκείνη που έγινε γνωστή σαν τάση της «μακράς νομίμου υπάρξεως».

Στενά συνδεδεμένος με τους Μπεναρόγια, Δημητράτο, Σίδηρη και ιδιαίτερα με τον Γ. Γεωργιάδη, πρωτοστατεί μαζί τους στην ίδρυση της Εργατικής Σοσιαλιστικής Ένωσης (το 1924), εναλλακτικής λύσης στο κομμουνιστικό πλέον ΣΕΚΕ, και στην σύνταξη της εφημερίδας της «Φωνή του Λαού».

Όταν όλες οι ελπίδες του σοσιαλιστικού αυτού ρεύματος για επιστροφή του κινήματος στις δημοκρατικές αρχές, είχαν χαθεί προς την «μπολσεβικοποίηση» του ΚΚΕ και την μονοπάληση απ' αυτό και τις άλλες κομμουνιστικές τάσεις του συνόλου σχεδόν του οργανωμένου εργατικού κινήματος, λίγοι σοσιαλιστές είχαν το κουράγιο να συνεχίσουν. Ένας απ' αυτούς, ο Μανόλης Κόρακας, που μαζί με τον Γ. Γεωργιάδη θα ιδρύσουν το Ενωτικό Εργατικό Κόμμα και την εφημερίδα «Εργατική Σημαία», το 1931. Χρόνια οδυνηρά για τους σοσιαλιστές που απεγνωσμένα επιχειρούσαν να πετύχουν την ενοποίηση των δυνάμεών τους, μέσα σε ένα κλίμα πολλαπλής καταπίεσης. Η «τρίτη περίοδος» των κομμουνιστών που τους στιγματίζε σαν «σοσιαλφασίστες», η επίσημη κρατική καταστολή που σε μια περίοδο κρίσιμη σαν αυτή της δεκαετίας του '30 γινόταν ακόμη σκληρότερη.

Η κατοχή θα βρει τον Μανόλη Κόρακα, μαζί με τους Κ. Σκλάβο, Γ. Γεωργιάδη, Ν. Πουλιόπουλο, Φρατζεσκάκη κ.α. στο Κόμμα Εργασίας (που θα εκδόσει στις γνωστές κατοχικές συνθήκες την «Ελευθέρη Ζωή»). Αντίθετοι με την τακτική των κομμουνιστών του ΚΚΕ θα δώσουν τη μάχη τους, όπως μπορούν, έξω από το ΕΑΜ – όπως άλλωστε τόσοι και τόσοι δημοκράτες, σοσιαλιστές ή και κομμουνιστές ακόμα.

Η πολιτική ζωή της Ελλάδας, όπως διαγράφεται στα χρόνια του πολέμου, θα τραβήξει τον Μανόλη Κόρακα, στο ρόλο του αρθρογράφου στο σοσιαλιστικό περιοδικό «Μαχητής» και του ανταπο-

κριτή ευρωπαϊκών σοσιαλιστικών εντύπων. Τα χρόνια του '50 και '60 μέσα στη γενική ήττα των σοσιαλιστικών οργανώσεων, θα δώσει ζωή στη Σοσιαλιστική Λέσχη Αθήνας και στο σοσιαλιστικό περιοδικό «Διεθνής Ζωή». Γρήγορα το κίνημα της Λέσχης θα βρει μιμητές στην ελληνική επαρχία και οι ιδέες του απήχθη στον δημοκρατικό κόσμο. Ο Μανόλης Κόρακας θα κληθεί σαν σύμβουλος για εργατικά θέματα του Γεωργίου Παπανδρέου.

Η δικτατορία των συνταγματαρχών διαλύει πάλι τις ελπίδες του Μ. Κόρακα και των φίλων του. Στη νέα περίοδο που διαγράφεται θα εκδόσει στην Αυστρία, στα γερμανικά, με το ψευδώνυμο Κασσάνδρα, το βιβλίο του καταγγελία του καθεστώτος «Από τη Σκύλα στη Χάρυβδη».

Έντονα προβληματισμένος και στη μεταπολίτευση δεν έπαψε μέχρι το τέλος να ενδιαφέρεται, να ερευνά, να προβληματίζεται. Άφησε πίσω του πλήθος εργασιών, κειμένων, ανταποκρίσεων, που καλύπτουν ολόκληρη την περίοδο του ελληνικού σοσιαλιστικού και συνδικαλιστικού κινήματος από το 1924 (χρονιά της έκδοσης της «Φωνής του Λαού») μέχρι τις μέρες μας.

Ο χαμός του αφήνει ένα δυσαναπλήρωτο κενό, στο βαθμό που ο Μανόλης Κόρακας αντιπροσωπεύει ένα όριο, το όριο της παλιάς γενιάς των σοσιαλιστών που έζησαν τον γεμάτο αγώνες, περιπέτειες, επιτυχίες κι αποτυχίες αιώνα μας.

Ρώμη, 15 Απριλίου 1985

Θεόδωρος Μπενάκης